

Celem projektu jest próba określenia, na podstawie analizy procesów historycznych, warunków, które determinowały pokojową, stabilną i efektywną współpracę w ramach średniowiecznych społeczeństw wieloetnicznych łaćńskiej Europy. Umiejętność komunikowania się między grupami etnicznymi i rozwiązywania konfliktów bez zrywania współpracy miała kluczowe znaczenie dla funkcjonowania państw państwowych w czasach przed uformowaniem się nowoczesnych narodów w XIX w. i państw narodowych XX w. Analiza tych mechanizmów, które zapewniły sukces wielonarodowym państwom europejskim w średniowieczu może być punktem wyjścia do refleksji nad sytuacją współczesnych, w coraz większym stopniu wielonarodowych społeczeństw europejskich.

W celu zapewnienia spójności uwarunkowań kulturowych badanych bytów politycznych postanowiono ograniczyć zarówno analizę, jak i syntezę do społeczności zdominowanych przez chrześcijaństwo łaćńskie. Szczegółowa analiza skupi się na społeczeństwach, które zamieszkiwały Półwysep Iberyjski i Europę Środkowo-Wschodnią między IX a XV wiekiem. Obie przestrzenie zostały wybrane ze względu na znaczenie wieloetniczności w ich historii oraz nieustanne wysiłki aktorów politycznych zmierzające do ustalenia sposobów zapewnienia ich sprawnego funkcjonowania. Oba regiony należały w średniowieczu do szeroko rozumianej Europy łaćńskiej. Oba są też traktowane jako jej „peryferie”.

Pierwszy etap analizy przeszłości społeczności wieloetnicznych wymienionych regionów zostanie poświęcony roli komunikacji. Badania będą dotyczyły zarówno intymnej komunikacji między jednostkami, jak i bardziej publicznego przekazu, który miał na celu stworzenie wzorców kulturowych uznających „innych”, którzy żyli obok „nas”, jako część tego samego społeczeństwa lub jako wrogów wewnętrznych. Praktyki komunikacyjne odegrały kluczową rolę w przekazywaniu norm społecznych w społeczeństwach przedindustrialnych, w budowaniu spójności społeczeństw wieloetnicznych czy w tworzeniu klimatu emocjonalnego, który umożliwiał zniszczenie tkanki społecznej i przemodelowanie struktur politycznych poprzez konflikty etniczne.

Drugi etap badań skupi się właśnie na tych konfliktach. Badania nad mechanizmami budowania spójnych społeczności wieloetnicznych prowadzone są najczęściej w oderwaniu od analizy konfliktów etnicznych wewnątrz państw wieloetnicznych. Tymczasem oba te elementy (współpraca i konflikt) są ze sobą bardzo ściśle powiązane. Należy zatem przyjrzeć się przyczynom, które doprowadziły do konfliktu w nich, gdyż są to zjawiska paradoksalnie ważne dla utrzymania stabilności tych społeczeństw lub powodujące ich rozpad i utrwalające stan długotrwałego konfliktu.

Wyniki uzyskane dzięki szczegółowym analizom zostaną następnie porównane z najnowszą historiografią dotyczącą stosunków międzyetnicznych w postkarolińskiej Europie i na Wyspach Brytyjskich w tym samym okresie. Porównanie rozpoczniemy od obrazów „naszej” i „ich” przeszłości, aby znaleźć momenty zarówno silnego różnicowania tych obrazów, jak i ich syntez w wizję wspólnej przeszłości wspólnoty politycznej. Tak jak pamięć zbiorowa jest podstawą polityki tożsamości, tak prawo jest ramą życia zbiorowego. Dlatego drugim krokiem będzie analiza systemów i tradycji prawnych pod kątem podejścia do relacji wieloetnicznych we wspólnocie politycznej. Ale zarówno dyskurs prawny, jak i tożsamościowy były ściśle związane ze społecznymi i ekonomicznymi potrzebami życia codziennego. Dlatego trzeci etap skupi się na punktach przecięcia, w których różne grupy etniczne spotykały się na co dzień. Ostatnia część badań poświęcona będzie działaniom politycznym, które odnoszą się do relacji międzyetnicznych. Polityka to miejsce, w którym wszystkie wcześniej wskazane elementy: wizje przeszłości, prawo i problemy życia codziennego łączą się, aby ustabilizować relacje etniczne lub zmienić ich kształt.

Wyniki analiz prowadzonych w projekcie będą podstawą merytoryczną do zarysowania teorii funkcjonowania społeczności wieloetnicznych w średniowiecznej Europie łaćńskiej. Szczególny nacisk będzie położony na weryfikację hipotezy o przepływie wzorców kulturowych i społecznych między „centrum” a „peryferiami” Europy łaćńskiej. Dzięki temu wyniki projektu dodatkowo mogą wesprzeć racjonalny dyskurs o wieloetnicznej przeszłości i teraźniejszości społeczeństw europejskich.